

друштвеног интереса (покретање разних иницијатива, предлагање кандидата за изборе и др.) док су зборови радника били окренути потребама живота и рада радника у самоуправним колективима и ту су се радни људи сакупљали и непосредно разматрали разна питања и о њима одлучивали јавним гласањем. Поред наведених институција непосредне демократије, социјалистичка (самоуправна) пракса је развила још и неке друге као што су јавна дискусија и народна иницијатива у сфери политичког система и потписивање, односно давање изјава у самоуправној организацији, мада се оне нису посебно афирмисале и доказале. Након Друге Југославије и она Трећа (последња), СР Југославија је наставила са традицијом непосредне демократије, па је њен Устав од 1992. год. предвиђао да грађани врше власт непосредно или преко изабраних представника мада није изричито поменуо поједине облике и институције непосредног одлучивања грађана. Ту се пре свега мисли на референдум (који се не помиње), док народну иницијативу за доношење закона предвиђа и то онда када такав захтев поднесе 30.000 бирача. У том погледу Устави Републике Србије од 1990. је много конкретније и прецизније регулисао, пре свега употребу референдума и народне иницијативе (али и неких других установа). Сходно начелу да у Републици Србији сувереност припада свим грађанима, њен Устав од 1990. год. је предвиђао и референдум и народну иницијативу као облике непосредног одлучивања и остваривања те суверености. Што се тиче референдума, био је предвиђен и уставотворни и законодавни референдум, с тим да је референдум био обавезан само у случају промене устава и промене границе. Поред обавезног, постојала је и могућност за коришћење факултативног референдума и то онда када би захтев за расписивање републичког референдума поднело 100.000 бирача или када би сама Народна скупштина одлучила да о појединим питањима из њене надлежности одлуку донесу грађани на референдуму. Посебан облик референдума у Србији се примењивао у случају опозива председника Републике (због повреде Устава) јер су тада грађани већином од укупног броја бирача потврђивали одлуку донету (двотрећинском већином) од стране Народне скупштине да је председник повредио Устав. Одлуку о расписивању републичког референдума је доносила Народна скупштина на предлог најмање педесет народних посланика, Владе или најмање 10.000 бирача, и на њему се пуноважно одлучивало, када се већина од уписаних бирача одазове, с тим да је одлука (донета већином грађана који су гласали, ако није другачије регулисано) обавезна без обзира да ли се ради о претходном